

ÇAMBAŞI TÜMÜLÜSÜ

*Celal ŞİMŞEK**

Tümülüs Denizli ili, Bozkurt ilçesi, ambaŐı köyünün yaklaşık 2 km. batısında bulunan Karadağ eteğinde yer almaktadır (Harita: 1).

29.09.1995 tarihinde tmlste kaçak kazı yapıldığına dair ihbar mzemize bildirilince hemen olay yerine gittik. Tmlsn bulunduğu alana gelince, silahlı kaçak kazıcıların kazı yapmakta olduklarını suçüstü tespit ettik (Resim: 5). Jandarmaya bildirilen olayla ilgili dava devam etmektedir.

Tümülüs doğal güzelliği görülmeye değer olan, Karadağ'daki, Karagl krater glnn bulunduğu (Resim: 3) doğu yamaçta yer almaktadır. 1081 rakımlı bu küçük tepe, Bozkurt ve ardak ovalarının bulunduğu önemli bir geçiŐ alanı olan antik Anawa Ovası'na hakim bir noktadır (Resim: 1,2).

Tümülüs 45 metre çapında bir alanı kaplamakta olup, Şu andaki mevcut yüksekliği 6,5 metredir. Kaçakçılar iş makinesiyle yığma tepede güney-kuzey doğrultusunda, 2 metre eninde, 2 metre derinliğinde bir yarma açarak, mezar n odasının batı duvarını tahrip edip içeri girmiŐlerdir (Resim: 4,6,9).

* Dr. Celal ŞİMŞEK, Arkeolog, Mze Müdürlüğü, DENİZLİ

Mezar antik dönemde soyulduğu için ön oda ve asıl mezar odası yığma tepeden giren toprak ile tamamen dolmuş olup, biz geldiğimizde kaçakçılar ön odada çalışıyordu.

Güney-kuzey yönünde inşa edilen mezar, 45 metre çapındaki tümülüs suni tepesinin merkez noktasında değil, güney tarafında yer almaktadır (Çizim: 1).

Kazı çalışmaları güney taraftaki dromos önünde başlamış, önce dromos açılarak mezar ön odası ve asıl mezar odasının içindeki dolgu topraklar boşaltılmıştır (Resim: 6,7,8).

Tümülüs içinde bulunan mezarın inşasında, çevrede bulunan kesilmiş küfeki taşı bloklar kullanılmış olup, klasikleşmiş dromos, ön oda ve asıl mezar odasından oluşur.

DROMOS: 235 cm. uzunluğunda, 160 cm. genişliğindedir (Çizim: 1; Resim: 10, 11). Yan duvarları kesilmiş bloklardan örülmüş, üzeri kazı sırasında ön oda girişinde bulunan üçgen çatı alınlığına üzeri beşik çatı ile kapatılmıştır (Resim: 12). Alınlığa göre girişin sol üstündeki bloklar daha uzun, sağ üstündeki bloklar daha kısa olarak çatılmıştır. Taban sıkıştırılmış topraktır. Mezar ön odası girişinde 43 cm. çapında, 56 cm. yüksekliğinde küfeki taşından yapılmış ve içi oyulmuş sunu kabı (altar) bulunmuştur (Resim: 13).

ÖN ODA: Dromostan, şu anda mevcut girişi 104 cm. x 134 cm. olan kapıdan, dikdörtgen planlı ön odaya girilmektedir. Ön kısımda bulunan kapı, kapak taşına göre orijinalde 75 cm. x 104 cm. dir (Resim: 11). Mezar ön odası 300 x 210 cm. ebadında, yüksekliği 257 cm. dir (Çizim: 1,2,3; Resim: 14,15). Mezar ön odasının kapı giriş cephesi blokları 80 cm. olarak kalın tutulmuştur. Bunun nedeni çatı ve dromos bloklarının giriş üstünde birleştirilmiş olmasıdır. Hem de sağlamlık bu sayede artırılmıştır. Mezar ön odasının çatısına kuzey-güney yönünde dikdörtgen kesitli iki blok atılmış ve üzerine yatay olarak doğu-batı yönünde düz çatı blokları yerleştirilmiştir (Çizim: 3; Resim: 14). Tabana ise 15 cm. kalınlığında küfeki taşı döşeme yerleştirilerek üzeri 6 cm. kireç harç sıva ile tüm duvarlar ve tavan da dahil olmak üzere kapatılmıştır. Bu bölümün

giriş solundaki batı duvarının üst kısmı tahrip edilmiştir. Giriş sol köşedeki üç adet blok, daha geç dönemde yapılan gömüyle ilgilidir.

MEZAR ODASI: Mezar ön odasından 120 cm. x 172 cm. ebadındaki kapı ile asıl mezar odasına girilmektedir. Kapı eşiği ön odaya göre 5 cm. yükseltilmiştir. Mezar ön odasından mezar odasına giriş kapısı blokları çift sıra 80 cm. kalınlığında olup, bunun 40 cm. lik birinci bölümü ön odaya, 40 cm. lik ikinci bölümü arka odaya ait duvarlardır (Çizim: 1,2; Resim: 14-15). Bu, düz çatılı ön oda örtü sistemiyle tonozlu mezar odasının örtü sisteminin farklılığından kaynaklanmaktadır. Mezar odası, batı tarafta iş makinesiyle açılan yarım sonuğu açığa çıkan bloklardan anlaşıldığına göre, 145 cm. lik tonoz yarı çapını oluşturan blokların iç yüzleri yay şeklinde oyularak üst üste konmuş, böylece tonoz kavsi meydana gelmiştir (Çizim: 4; Resim: 9). Arka kısmın duvar üstüne gelen en son blokları ise L şeklinde açılarak hem duvar hem de tonozu oluşturmuştur (Çizim: 4; Resim: 16).

Mezar odası 300 cm. x 300 cm. ebadında kare planlı olup, yüksekliği de 300 cm. dir. Mezar odasında, üç yönde, 155 cm. yükseklikte tonoz kavsinin başladığı kısımda, 10 cm. kalınlığında, 4 cm. çıkıntılı bir band korniş yapılmıştır (Çizim: 4; Resim: 15,16). Mezar odasının arka duvarı ve doğu duvar dibi, girişin sol üst tonoz kısmı, kaçakçılarca tahrip edilmiştir.

Taban, ön oda gibi 15 cm. kalınlığında döşeme bloklarıyla kaplanmış, üzerine 6 cm. kalınlığında kireç harç sıva yapılmıştır. Yan duvarlar ve tonoz da tamamen sıvalıdır.

Mezar odası içinde girişin karşısına bir kline yerleştirilmiştir. Kazı sırasında 16 cm. kalınlığında, 77 cm. eninde, 57 cm. uzunluğunda kline parçasıyla, 18 cm. kalınlığında, 52 cm. yüksekliğinde, 88 cm. uzunluğundaki kline ayağı bulunmuştur (Resim: 18,19). Kline ayağı batı duvarı dibindeki yuvasına yerleştirilerek üzerine kline parçası konmuştur (Resim: 17, 20, 21). Kline ayağının ön kısmı hafif kavisli ters S şeklindedir. Kline parçası ve kline ayağı da yine kireç harç ile sıvanmıştır.

Mezar ön odası ve mezar odasının duvar örgü tekniği pseudo-isodomos tarzındadır (Çizim: 2,3,4; Resim: 14,15,16).

Kazı sırasında bulunan yerel üretim sigillata seramik parçaları genel olarak M.Ö. Geç 1. yüzyıl ile M.S. 1 yüzyıl içine tarihlenmelidir (Resim: 22, 23, 24). Burada özellikle sığ tabak parçalarının cidarlarının kalın olması ve siyah astarlı oluşları Hellenistik özellikleri devam ettirdiklerini göstermektedir. Bu tipteki tabaklar M.Ö. 1. yüzyıl ile Erken İmparatorluk Dönemi'ne tarihlenmektedir. (Şimşek, s. 43, Resim: 52, Zoroğlu, SÜED, 1986, s. 74-76, form 1/10-11, Hayes, s. 85, levha XX/4). Devetüyü renkli hamurlu ince ağızlı parçalar ise daha çok M.S. 1 yüzyılda kullanım görmüştür. (Şimşek, s. 53, R.151, Hayes. Sayfa 20, 32, 81 levha: II/11, V/16, XVIII/4). Yine kazı çalışmalarında demir kenet ve cam parçaları ile Bizans Dönemi kullanımına ait seramik parçaları bulunmuştur.

Çambaşı Tümülüsü, antik Frigya bölgesinde M.Ö. 7. yüzyıldan itibaren yaygın olarak kullanılan tümülüs mezar tipinin, Erken Augustus-M.S. 1. yüzyıla tarihlenen tipik dromos, ön oda ve mezar odasından oluşan temsilcisidir.

Bölgedeki tümülüs mezarlar Lidya ve Trakya tümülüslerinin bir devamı şeklindedir. Mansel, anıtsal yapılmış ve üzerine toprak yığılmış mezarların, özellikle de kubbeli mezarların kaynağını Yunanistan olarak göstermektedir (Mansel, Trakya, Kırklareli, s. 28-29). M.Ö. 2. bin sonlarındaki Dor göçleriyle birlikte bu mezar geleneği Anadolu'ya gelmiş ve burada kendine özgü bir biçimde uygulanmıştır (Mansel, Trakya, Kırklareli, s. 32).

Antik Frigya bölgesi içinde bulunan Lycos Vadisi ve Anawa Ovası'nda 100'ün üzerinde tümülüs mezar tespit edilmiştir. Dromos ve tonozlu mezar odasından oluşan Hierapolis tümülüs mezarları genel olarak M.Ö. 2. yüzyılın ikinci çeyreği ile M.S. 1. yüzyılın ikinci çeyreği arasında kalan 200 yıllık zaman dilimi içinde kullanılmıştır (Şimşek, s. 17-18, Çizim: 1-3, Resim: 19, Schneider, s. 128, Fig. 11, Levha: XXV/a-b, XXVI/a-b, Hierapolis. s. 106, 110-111, Ferrero, Hierapolis, AHTK, s. 167-169).

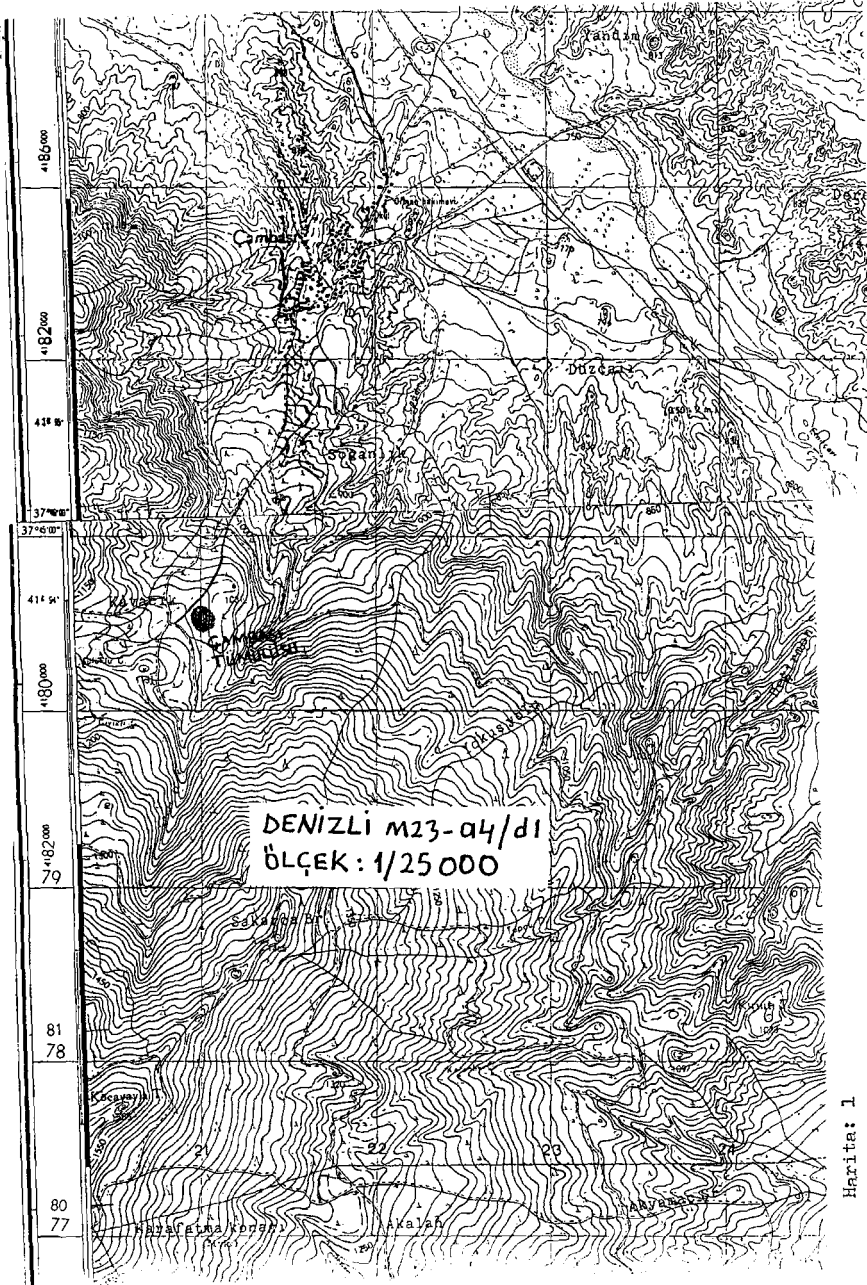
Orta Anadolu Bölgesi'nde Kayseri ili çevresinde bulunan Garipler Tümülüsü tonozlu mezar odasından oluşmakta olup, içinde bulunan mezar hediyeleri ve Augustus sikkesine göre Miladi "0" yıllarına tarihlenmiştir (Eskioğlu, *TAD*, XXVIII, s. 190-195, Resim: 1-22). Yine Kayseri çevresinde bulunan ve tonoz örtülü mezar odalarından oluşan Beştepe 1 ve Beştepe 2 tümülüsleri içinde bulunan mezar hediyeleri ve sikkelere göre M.Ö. 1. yüzyıla tarihlenmiştir (Eskioğlu, *TAD*, s. 197-204, Resim: 23-40).

Eskişehir –Alpu Kocakızlar Tümülüsü ise beşik çatılı dromosu, tonozlu ön ve mezar odasından oluşmaktadır, iç kısmı ise kireç harçla sıvanmış ve üzerine freskler yapılmıştır. Buluntulara göre tümülüs M.Ö. 1. yüzyıl-M.S. 1. yüzyıllara tarihlenmiştir (Atasoy, *ASD*, 1981, s. 7-13).

Sonuç olarak Çambaşı Tümülüsü, antik Frigya bölgesinde M.Ö. 1. yüzyıl ile M.S. 1. yüzyıl arasında çok yaygın olarak kullanılan tonozlu tümülüs örneklerinin bir temsilcisidir. Özellikle Hiearopolis tümülüslerinde mezar odaları, Hellenistik- Roma mimarisi etkisiyle tamamen tonozlu olarak yapılmıştır. Kayseri ve Eskişehir'de bulunan tonozlu örnekler de bu tarihlere verilmiştir. Çambaşı Tümülüsü'nün Eskişehir-Alpu Kocakızlar Tümülüsü gibi dromosunun beşik çatılı olması, ön oda ve mezar odasının tamamen kireç harçla sıvanması benzer özellikleri yansıtmaktadır. Ancak Çambaşı Tümülüsü'nde duvarlarda herhangi bir fresk izine rastlanmamıştır. Bu da mezarın ya bu şekilde yapıldığını ya da yaptıran kişinin ani ölümüyle duvarlara fresklerin yapılmadan gömüldüğünü göstermektedir. Duvarların pseudo-isodomos tarzı örgüsü Hellenistik gelenegin etkisiyledir. Tümülüs içinde bulunan seramik parçaları da genel olarak Augustus Dönemi özellikleri göstermektedir. Mezar daha sonraki dönemlerde de kullanılmıştır. Çambaşı Tümülüsü'nü M.Ö. Geç 1. yüzyıl ile M.S. 1. yüzyılın ilk yarısına tarihlenmemiz uygun olacaktır.

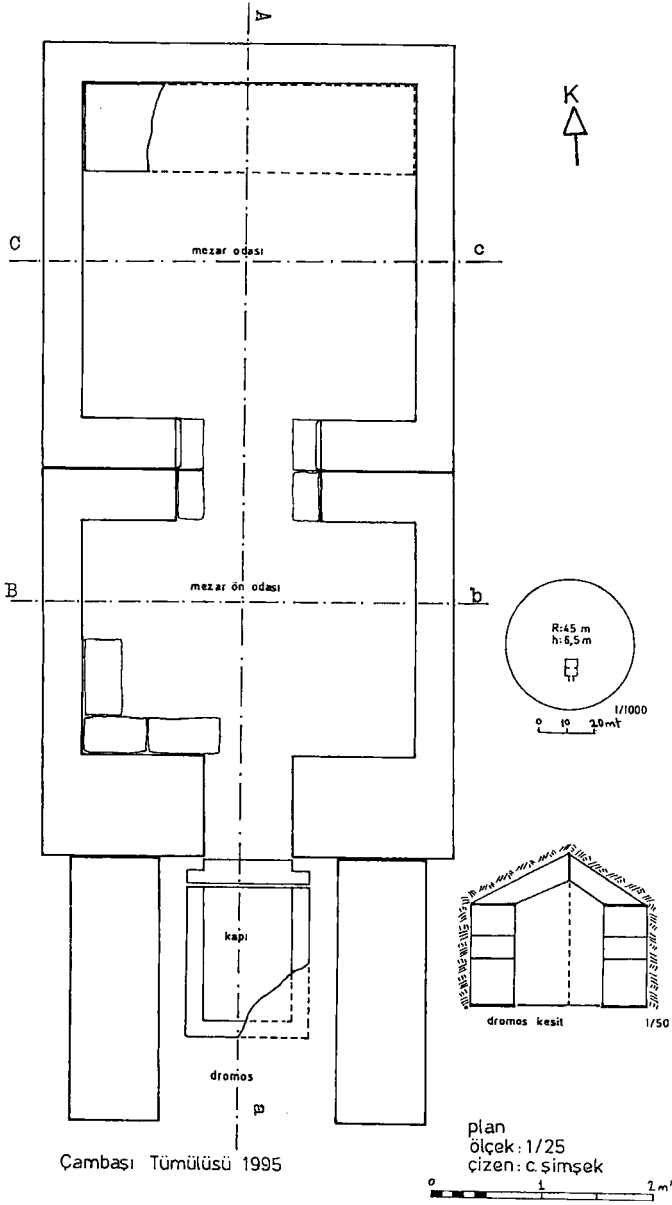
KAYNAKÇA

- ATASOY ASD, 1981: S. ATASOY, Eskişehir-Alpu Kocakızlar Tümülüsü, *Arkeoloji ve Sanat Dergisi*, Yıl:3, sayı:11, İst.1981, sayfa: 7-13.
- ESKİOĞLU, TAD, XXVIII: M. ESKİOĞLU, Garipier Tümülüsü ve Kayseri'deki Tümülüs Tipi Mezarlar, *Türk Arkeoloji Dergisi*, XXVIII, Ankara, 1989, sayfa: 189-224.
- FERRERO, Hierapolis AHIK: D.B. FERRERO, *Hierapolis, Aslantepe, Hierapolis, Iasos, Kyme, Marsilio*, 1993, sayfa. 105-187
- HAYES :J.W. HAYES, Sigillate Orientali, *Enciclopedia Dell'Arte Antica Suplemento*, II. Roma, 1985, S.1-96
- HIERAPOLİS: D.B. FERRERO-F.D`Andria-T.Ritti-D.Ronchetta, *Hierapolis Di Frigia* (1957-1987), Torino, 1987
- MANSEL, Trakya-Kırklareli: A.M. MANSEL, *Trakya-Kırklareli Kubbeli Mezarları ve Salite Kubbe ve Kemer Problemi*, TTK, Ankara, 1943
- SCHNEIDER: E. SCHNEIDER Eguini, *La Necropoli Di Hierapolis Di Frigia, Monumenti Antichi Lincei*, XLVIII, Roma, 1972, sayfa 93-142 (1-50) L.I-XXIX
- ŞİMŞEK :C., *Hierapolis Güney Nekropolü* (Selçuk Üniversitesi'nde hazırlanan yayınlanmamış Doktora tezi). Konya, 1997
- ZOROĞLU, SÜED, 1986: K.L. ZOROĞLU, Samsat'ta bulunan Doğu Sigillatların İlk Rapor, *Selçuk Üniversitesi Fen-Edb. Fakültesi, Edebiyat Dergisi*, sayı. 3. Konya, 1986. Sayfa. 61-100

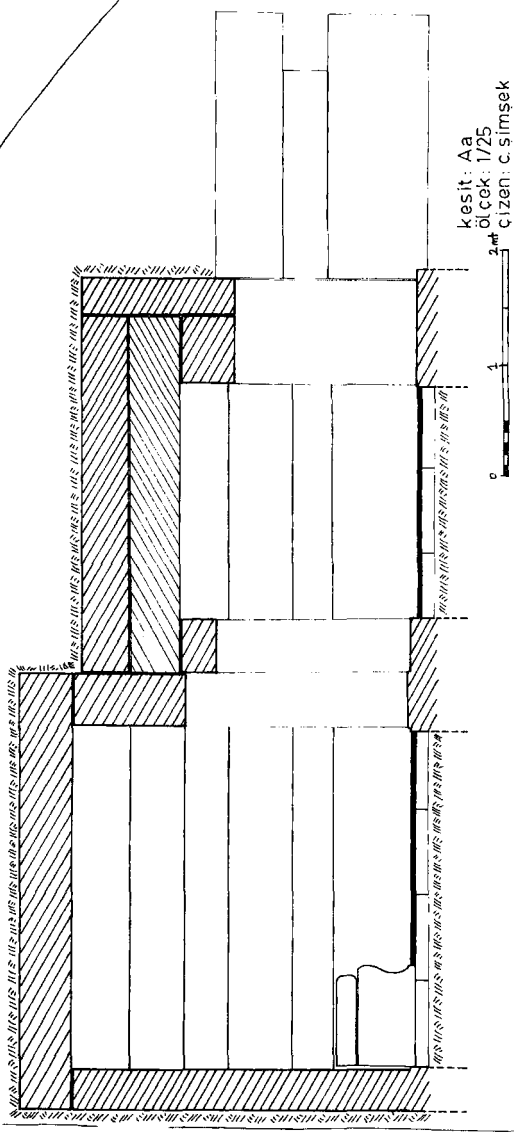
Harita: 1

Harita

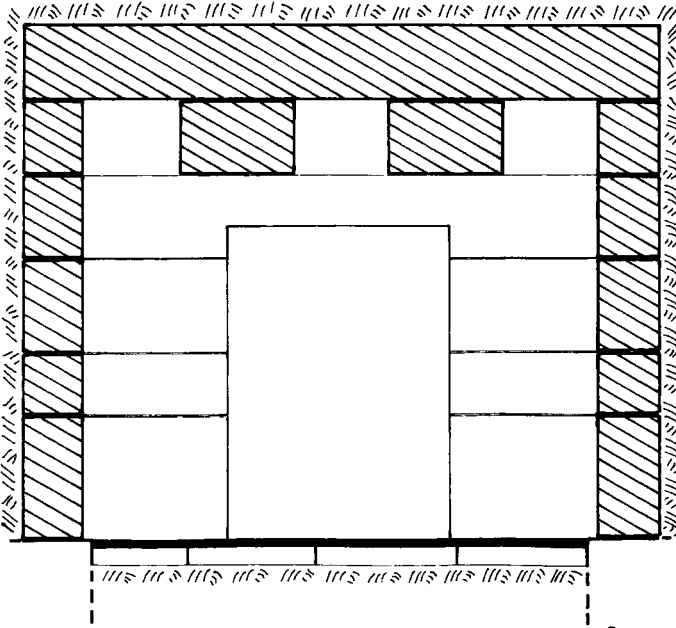
Çizim: 1

Çambaşı Tümülüsü-1995

Çizim: 2

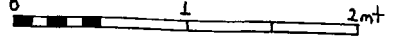
Çambaşı Tümülüsü-1995
mezar ön odası

kesit: Bb

ölçek: 1/25

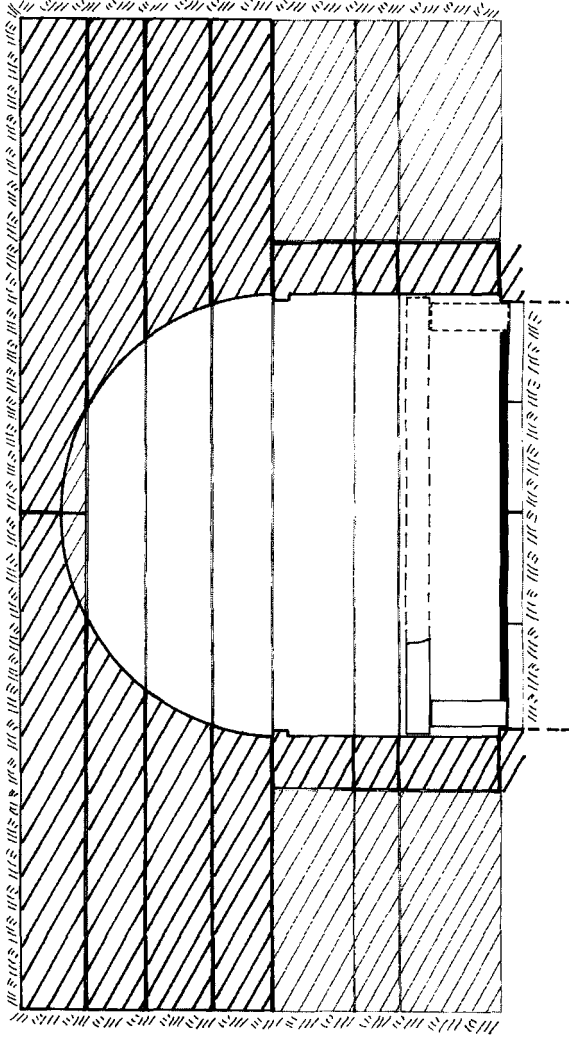
çizen: c. şimşek

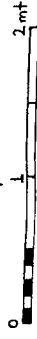
Çizim: 3

Çambaşı Tümüüsü – 1995 mezar odası

K

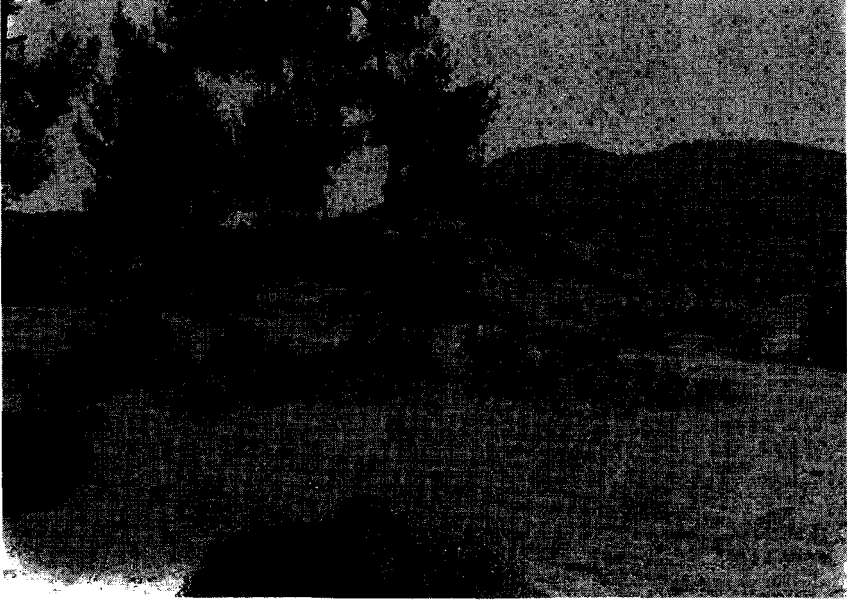
kesit: Cc
ölçek: 1/25
çizen: c. şimşek

Çizim: 4

Resim 1: Çambaşı Tümülüsü ve arkada Anawa Ovası'nın genel görünüşü

Resim 2: Çambaşı Tümülüsü ve arkada Karadağ

Resim 3: Karadağ'daki krater gölü "Karagöl"

Resim 4: Tümülüste iş makinesi ile açılan yarma

Resim 5: Tümülüste kaçak kazı yaparken yakalanan silahlı kişiler

Resim 6: Tümülüste güney tarafta bulunan dromos önündeki kazı çalışmaları

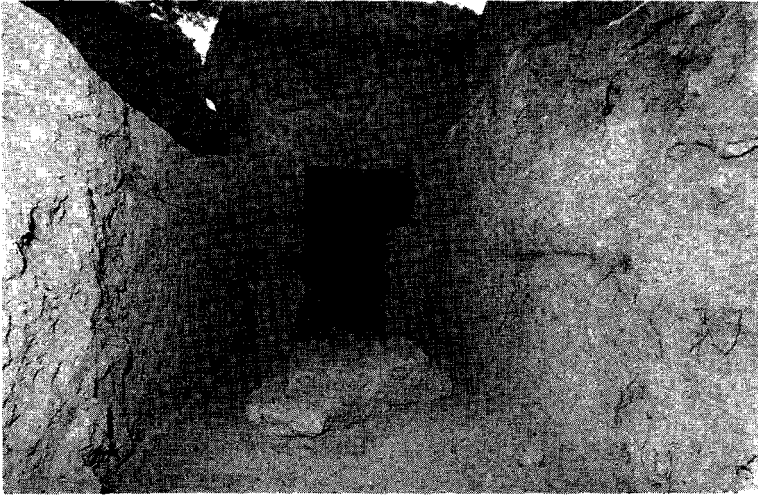
Resim 7: Açılan dromos ve ön oda kapısı

Resim 8: Ön odadaki dolgu topraklarının boşaltılması

Resim 9: Ön odanın tahrip edilen batı duvarı ve mezar odası tonozunu oluşturan blokların üst üste yerleştirilmesi

Resim 10: Dromosun temizlenmiş hali, ön oda kapak taşı ve sunu kabı

Resim 11: Dromos ve ön oda kapısının üstten görünüşü, kapak taşı ve sunu kabı

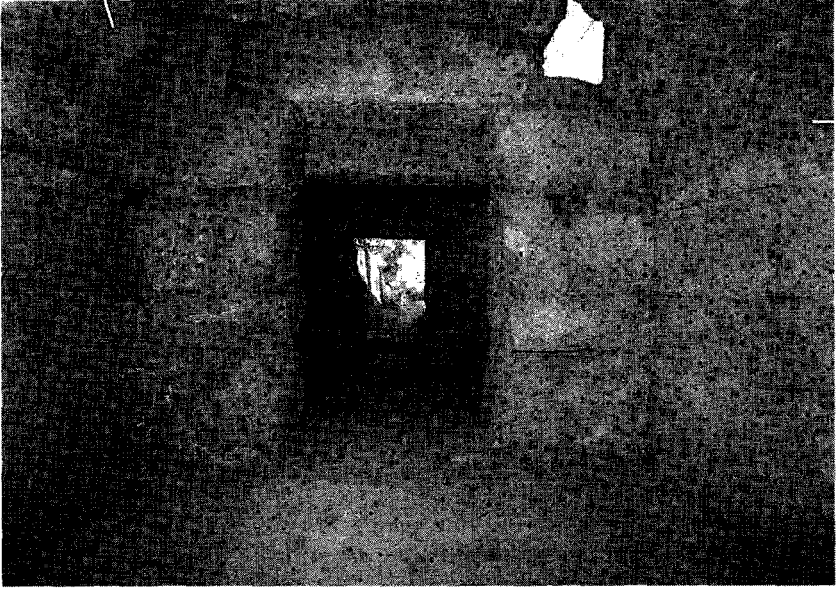
Resim 12: Dromos çatısının bindirildiği arka üçgen alınlık

Resim 13: Sunu kabrı

Resim 14: Ön oda, çatı sistemi ve mezar odası kapısı

Resim 15: Mezar odası içinde ön oda ve dromosun görünüşü

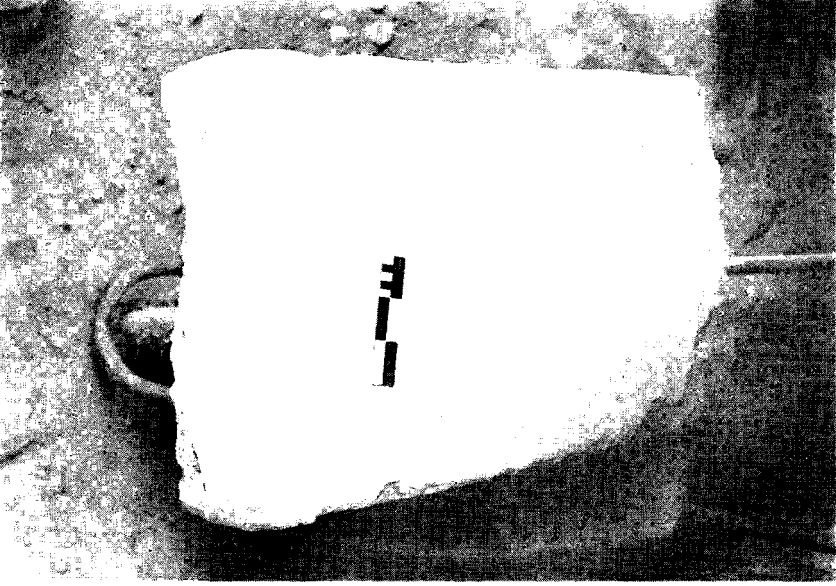
Resim 16: Mezar odası ve tonoz sistemi

Resim 17: Mezar odası içindeki kline ayağı yeri

Resim 18: Kline parçası

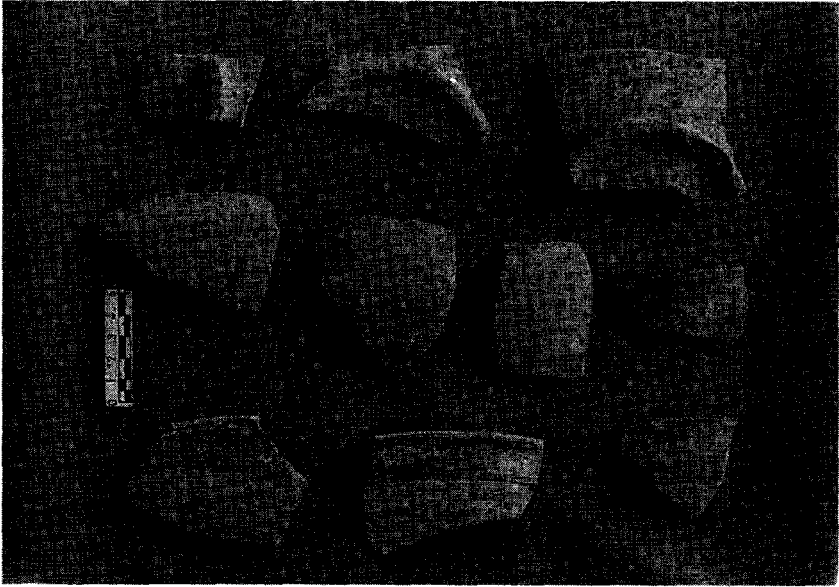
Resim 19: Kline ayağı

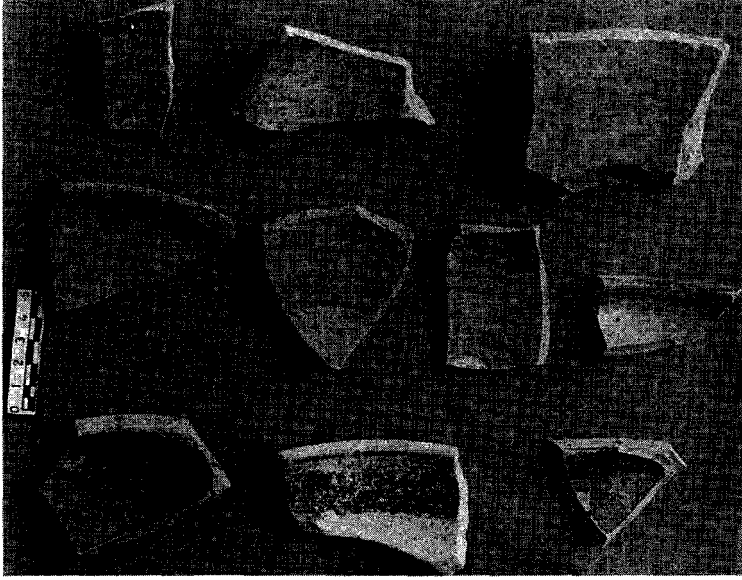
Resim 20: Kline ayağı ve kline parçasının yerleştirilmiş hali

Resim 21: Mezar odasının son durumu

Resim 22: Seramik parçalarının dış yüzleri

Resim 23: Seramik parçalarının iç yüzleri

Resim 24: Seramik, cam parçaları ve demir kenet